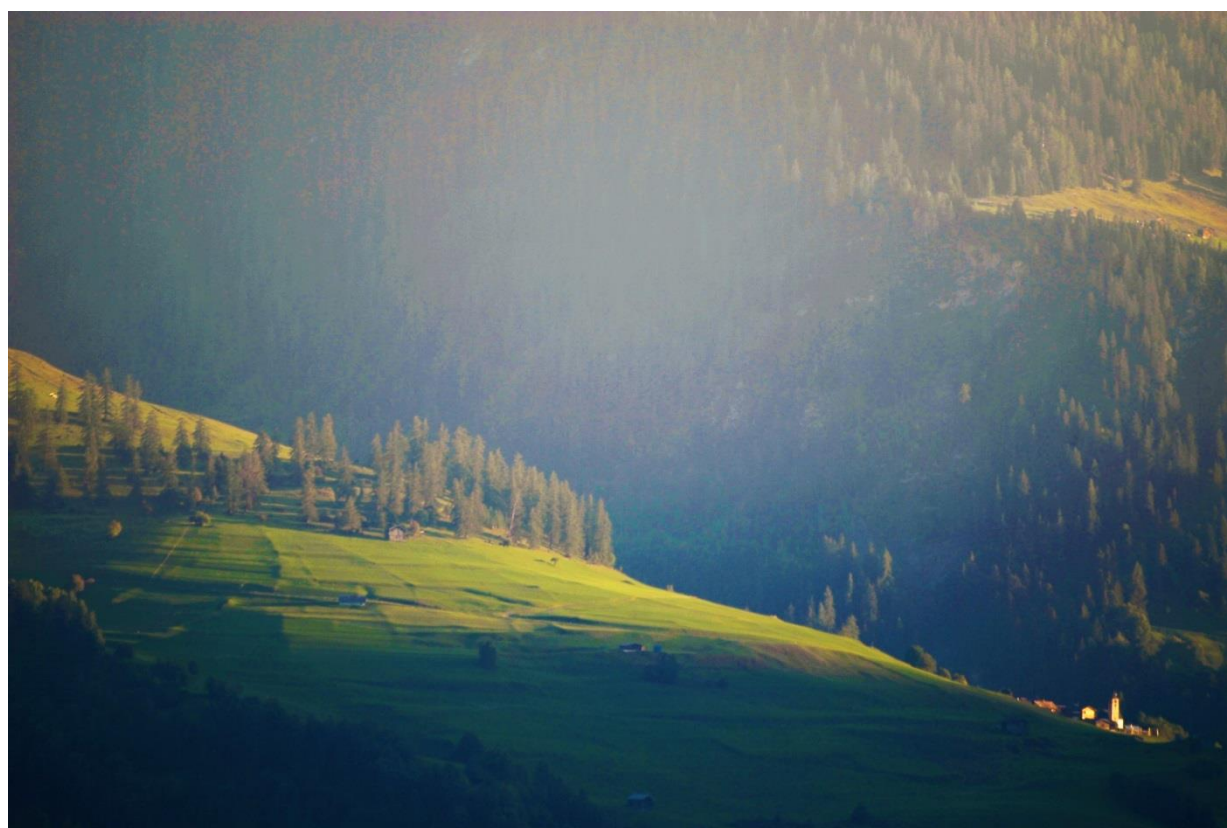

Rapport administratif e quen annual 2018

Verwaltungsbericht und Jahresrechnung 2018

Cuntegn dil rapport administrativ 2018

Autoritads communalas e cumissiuns ils 31 da december 2018	2
Prefaziun dalla presidenta communal.....	3
Legislativa	4
Suprastonza communal	5
Uorden da finanzas	6
Canzlia.....	10
Uorden public e segirtad.....	12
Agid social	13
Santeri e fatgs da sepultura	13
Cultura e temps liber	14
Scola.....	14
Svilup dil territori	17
Construcziun aulta	18
Immobilias communalas	19
Construcziun bassa	20
Ovras communalas	21
Uffeci forestal	22

Autoritads communalas e cumissiuns ils 31 da december 2018

Parlament communal

Alig Lorenz, Pigniu, president
Bearth Remo, Sevgein
Bertogg Julian, Castrisch
Brändli Capaul Ursula, Rueun
Caderas Bruno, Ladir
Cadruvi Gion Mathias, Ruschein
Caduff Anita, Glion
Cajochen Ursin, Ruschein
Camenisch Marcus, Pitasch
Camenisch Remo, Glion
Candrian Armin, Glion
Capeder Martin, Duvin
Cavigelli Tarcisi, Siat
Dalbert-Caviezel Jeannette, Luven
Darms Gieri, Glion
Derungs Mathilde, Glion
Duff Mirco, Glion
Gabriel Gierina, Glion
Hohl Michal Karin, Castrisch
Quinter Claudio, Glion
Schmid Valentin, Glion
Valaulta Flurin, Rueun
Viel Kurt, Glion
von Bergen-Darms Sarah, Schnaus
Zinsli Thomas, Riein

Cumissiun da gestiun

Cadruvi Gion Mathias, Ruschein, president
Darms Gieri, Glion
von Bergen-Darms Sarah, Schnaus

Suprastonza communal

Maissen Carmelia, Castrisch, presidenta
Cadalbert Damian, Sevgein, vicepresidente
Bundi Hanspeter, Castrisch
Cantieni Roman, Glion
Gasser Curschellas Caroline, Glion

Cussegl da scola

Cathomas Annalisa, Glion, co-presidenta
Strimer Yvonne, Ruschein, co-presidenta
Bundi Hanspeter, Castrisch
Camenisch Angela, Glion
Heini Daniela, Siat

Delegai SPITEX Foppa

Albin Ludovic, Siat
Camenisch Remo, Glion
Casanova Aurelio, Glion
Deplazes Ivan, Glion

Delegai consorzi per las auas piarsas Gruob

Bundi Hanspeter, Castrisch
Camenisch Remo, Glion
Candinas Erwin, Sevgein
Cantieni Roman, Glion
Darms Andreas, Schnaus
Darms Toni, Glion
Gasser Caroline, Glion
Giger Ueli, Ruschein
Schmid Valentin, Glion

Cumissiun da meglieraziun Pigniu

Caduff Rest Martin, Morissen, president
Cadalbert Damian, Sevgein, repr. vischn.
Spescha Albert, Pigniu
Spescha Hubertus, Pigniu
Spescha Susi, Pigniu

Cumissiun da schazetg meglieraziun Pigniu

Caminada Pius, Vrin
Fry-Pelican Paul, Cumpadials
Pfister Luzi, Vuorz
Muoth Roc, Breil (subst.)
Schlosser Clau, Dardin (subst.)

Cumissiun da meglieraziun Schnaus/Strada

Capaul Bistgaun, Lumbrein, president
Cadalbert Damian, Sevgein, repr. vischn.
Caspescha Luregn, Schnaus
Darms Andreas, Schnaus

Cumissiun da schazetg meglieraziun Schnaus/Strada

Caduff Gionin, Vattiz
Capaul Martin, Lumbrein
Schlosser Clau, Dardin
Casanova Gion, Vignogn (subst.)
Caveng Gian, Castrisch (subst.)

Cumissiun d'energia

Cantieni Roman, Glion, president, repr. vischn.
Camenisch Brida, Glion
Cavigelli Tarcisi, Siat
Giezendanner Urs, Glion
Monn Corina, Glion
Pfister Andreas, Glion

Pumpiers

Casaulta Gion jun., Castrisch, cumandant
Mihajlovic Radomir, Glion, vicecumandant

Prefaziun dalla presidenta communal

L'entschatta sco nova presidenta communal igl onn 2018 hai jeu s'imaginau empau auter. Menar l'administraziun senza in preventiv approbau munta che sulettamein las incumbensas ligiontas tenor lescha ein dad exequir e che projects planisai ston vegnir sisti. Ed ei munta da perschuer il parlament il pli spert pusseivel d'in preventiv surluvrau. Igl ei stau in segl ell'aua freida, mo per cletg sai jeu senudar nuota aschi mal.

Ensemen cun mei ha in niev team surpriu igl 1. da schaner 2018 il tgamun. Treis novas persunas han priu plaz ella suprastanza communal. La midada ella direcziun ei stada tuttina gronda. Ei ha per l'ina giu num d'emprender d'enconuscher in l'auter el team e per l'otra da sefamigliarisar cun las fatschentas currentas e las proximas sfidas. Quei ei gartegiau – grazia ad ina cultura da discuorer aviarta, ad in stretg brat d'informaziuns e buc il davos grazia ad ina buna chemia sin nivel personal. Aschia san ins sefidar in da l'auter da temps hetics ed en situaziuns criticas. A mi stat ei perquei a cor d'engraziar a tut las collavuraturas ed a tut ils collavurats ed als collegas dalla direcziun e dalla suprastanza communal per lur confidanza ed il grond sustegn.

Da quei εμπrem onn cun envesta davos las culissas prendel jeu treis constataziuns cun mei el futur:

- I. La nova vischnaunca gronda funcziuna bein, en biars secturs schizun fetg bein. Ella contscha las meglieras prestaziuns pusseivlas per la populaziun ed ei efficienta.
- II. Ei dat aunc bia da far, tochen che tut las consequenzas resultadas dalla fusiun da vischnauncas, tut las damondas aviartas e tut las sfidas en quei connex ein surmuntadas, tochen che las finanzas ein en uorden, tut las proceduras idealas e tut las pusseivladads dad optimaziun realisadas.
- III. La nova vischnaunca dad Ilanz/Glion ha schanzas e perspectivas sco ferma cuminonza da 13 fracziuns cun in center regional attractiv, cun bellezza loghens da habitar entuorn entuorn e cun in'avertura aunc pli optimada viers Cuera. Lein profiter dad ellas!

Cun il stadi dalla vischnaunca giuvna ei era ina habitonta giuvna dalla vischnaunca s'occupada el rom da sia lavur da profundaziun alla scola professiunala a Glion. Ella ha tucchau il puls dalla populaziun. Las rispostas dallas persunas intervistadas muossan in maletg ambivalent. Fertan ch'ils ins apprezzieschan che projects vegnan realisai spert e che la vischnaunca vegn administrada a moda centrala e professiunala a Glion, sentan ils auters strusch ina midada en cumparegliaziun cun antruras. Aunc ina ga auters lain encrescher per la stretga relaziun cun las autoritads ellas anteriuras vischnauncas pintgas, per la participaziun activa allas radunozas communalas e sesentan strusch involvi ella concepziun dalla vischnaunca.

La fusiun da vischnauncas ei buca mo stada ina damonda tecnica, mobein pertucca era il cor, l'identificaziun – ins sez ei pertuccaus. Ella pretenda da tuts ina gronda purziun temps, pazienza e lavur per vegnir a frida ella nova structura e cun la nova grondezia. Per sustener quei process stat ei a cor a nus d'informar la populaziun cun quei rapport annual detagliadamein davart lavurs e projects communal actuals.

Cun salids plein buna speranza ord la Casa Cumin a Glion

dr. Carmelia Maissen

Preziau signur president dil parlament

Preziadas dunnas, preziai signurs dil parlament communal

Sebasond sin art. 35 lit. e dalla constituziun communal presentein nus a Vus il rapport administrativ ed il quen annual 2018 per approvaziun. Part dil quen annual fan era ils quens annuals dallas meglieraziuns currentas da Pigniu e da Schnaus/Strada, dallas qualas la vischnaunca ei la purtadra, sco era dil provediment d'aua Gruob.

Legislativa

Elecziuns e votaziuns

Igl onn 2018 han ins clamau la populaziun quater gadas all'urna. Sin plaun naziunal han las votantas ed ils votants priu posiziun arisguard diesch projects da votaziun. Ei ha dau treis votaziuns cantunalas. Igl ei vegniu votau davart l'iniziativa da lungatgs jasters e davart las duas iniziativas dil pievel «Buna scola grischuna» arisguard la participaziun alla discussiun pertuccont damondas da formaziun impurtontas e plans d'instrucziun.

Ils 10 da zercladur 2018 han las elecziuns dalla regenza giu liug. Plinavon han ins eligiu las deputadas ed ils deputai dil circuit electoral da Glion. Ins ha eligiu ils suandonts sis parlamentararis: Lorenz Alig da Pigniu, Kevin Brunold da Surcuolm, Roman Cantieni da Glion, Silvia Casutt-Derungs da Falera, Carmelia Maissen da Castrisch ed Ernst Sax da Sursaissa.

Ils 25 da november 2018 han las votantas ed ils votants approbau il credit d'impegn per la renovaziun digl areal dalla staziun e d'autos da posta a Glion.

Parlament communal

En siu εμπrem onn dalla secunda perioda d'uffeci ei il parlament communal sut la direcziun da Lorenz Alig seradunaus per otg sesidas ed ha priu ils suandonts conclus:

- 17 da schaner: elecziuns dil biro parlamentar, dallas cumissiuns parlamentararas e dallas delegadas e dils delegai ellas organisaziuns regionalas; approvaziun parziala dil preventiv 2018 senza ils secturs formaziun ed economia

forestala; elecziun d'ina cumissiun prede-liberonta.

- 15 da fevrer: approvaziun dil preventiv 2018 secturs formaziun ed economia forestala.
- 7 da mars: approvaziun dalla lescha davart la recepziun da burgheis ella vischnaunca dad llanz/Glion (lescha da burgheis); contribuziun al Museum Regiunal Surselva per sanar la Casa Carniec.
- 11 d'avrel: cogniziun dil rapport dalla suprapostanza communal davart l'examinaziun dall'organisaziun communal per ademplir l'incumbensa Duff; deliberaziun dall'incumbensa Gabriel concernent reducziun dallas incumbensas dil menaschi forestal; approvaziun dalla cunvegna ASA Sablun.
- 20 da zercladur: approvaziun dil rapport administrativ e dil quen annual 2017; approvaziun dils quens annuals 2017 dils consorzis da meglieraziun (meglieraziuns generalas Pigniu e Schnaus/Strada); approvaziun dils quens annuals 2016 e 2017 dalla meglieraziun generala Rueun, dil quen annual 2017 dall'ASA Sablun e dil quen annual 2017 dil provediment d'aua; elecziun d'ina cumissiun da finanzas; approvaziun dil credit supplementar per sanar la Via dalla Posta e la Via dalla Staziun a Glion; deliberaziun dil credit d'impegn per la renovaziun digl areal dalla staziun e d'autos da posta a Glion per mauns dalla votaziun all'urna; priu enconuschientscha dil rapport dalla suprapostanza communal davart l'examinaziun dil menaschi forestal per ademplir l'incumbensa Gabriel.
- 12 da settember: conclus davart la dislocaziun dil scalem superieur Rueun a Glion; revisiun parziala davart il tractament dall'aua piarsa dalla vischnaunca dad llanz/Glion.
- 24 d'october: approvaziun dalla lescha davart taxas tier la lescha da baghegiar; elecziun substitutiva cussegl da scola ed actuariat.
- 21 da november: approvaziun dil preventiv 2019; approvaziun dil pei da taglia 2019; determinaziun dalla quota d'acquist da terren 2019 tras persunas digl exterior.

Ultra da quei ei il parlament s'occupaus cun las suandontas presentaziuns ed ha discutau davart ils suandonts temas: damonda Quinter concernent Surselva Tourismus AG, concept davart il svilup dallas auas Surselva, plan da finanzas inves-

tiziuns 2020–2024, damonda Cadruvi davart imobiliaras dalla facultad finanziaria.

Il 15 da settember 2018 ha il cussegl communal da Domat visitau il parlament communal dad Ilanz/Glion. Igl ei stau in brat interessant ella Casa Cumin. Ei ha dau bunas discussiuns ed emperneivlas sentupadas.

Suprastonza communal

Il 2 da mars 2018 ei la suprastonza communal s'entupada en sia nova cumposiziun sco organ executiv strategic a Luven per in di da strategia. La finamira ei stada da sebrattar davart las sfidas ed ils projects futurs e da crear ina capientscha comunabla.

Ultra da quei ei la suprastonza communal sera-dunada igl onn da rapport per 21 sesidas ordinarias. In'impurtonta part dalla lavur ei stau da preparar e deliberar ils projects per mauns dil parlament communal e da tractar las fatschentas dil di ch'ei in ella cumpetenza dalla suprastonza. Plinavon ei la suprastonza communal sefatschentada cun ils suandonts temas resp. ha ella priu ils suandonts conclus:

- elecziun da Damian Cadalbert sco vicepresidente communal;
- elecziun da Confidar Treuhand und Immobilien, Glion, sco post da revisiun;
- relaschada d'ina zona da planisaziun e deliberaziun dalla revisiun totala dalla planisaziun locala e dalla lescha da baghegiar harmonisada per mauns dall'emprema e dalla secunda expo-

siziun publica sco era deliberaziun dalla damondas;

- conclus d'introducziun proceduras da perimenter concernent incorporaziun dalla zona da mistregn Rueun Vest, sanaziun Via la Lutta/Via Quinclas a Glion sco era sanaziun totala dalla Via dalla Posta e dalla Via dalla Staziun a Glion;
- approvaziun dil plan da menaschi forestal dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion 2017–2024;
- elecziuns substitutivas ella cumissiun d'energia: Roman Cantieni da Glion, Corina Monn da Glion, Tarcisi Cavigelli da Siat ed Urs Giezendanner da Glion;
- elecziun da Radomir Mihajlovic sco vicecumandant dils pumpiers;
- approvaziun dil reglament concernent la clav da reparter ils cuosts dalla meglieraziun Schnaus/Strada;
- elecziun dalla cumissiun da naturalisaziun: Vreni Caduff, Martin Capeder, Damian Cadalbert;
- approvaziun contracts d'affittaziun cun las corporaziuns d'alp;
- quen final e sboz dalla clav da reparter ils cuosts ella procedura da perimenter per sanar la Rathausgasse a Glion;
- conclus d'installar in implont solar sin il tetg dalla scola professiunala a Glion;
- cunvegna da manteniment cun la vischnaunca da Schluein concernent la punt Crap Gries Castrisch-Schluein;
- elecziun substitutiva dalla cussegliaadra d'architettura: Corinna Menn, Cuera/Turitg.

Suprastonza communal
2018–2022:

Damian Cadalbert (vicepresidente communal), Hanspeter Bundi, Carmelia Maissen (presidenta communal), Caroline Gasser Curschellas, Roman Cantieni (da senister a dretg).

Tenor art. 40 dalla constituziun communal ei la suprastanza cumpetenta da decider davart expensas buca budgetadas tochen 200'000 francs, en total 500'000 francs ad onn. Igl onn 2018 ha la suprastanza communal concludiu las suandontas expensas buca budgetadas:

Contribuziun alla nova concepziun dalla Cuort Ligia Grischa a Trun	9'247.95
Parasulegl per il bogn d'affons el bogn aviert	26'196.00
Registraziun da habitadis d'amfibis e da reptils	35'000.00
Sanaziun casa da scola superiura a Rueun	15'000.00
Adattaziun equipment polizia (JPX – Jet Protector)	554.00
Scleariments preliminar per la svidera da funs el bogn aviert	18'500.00
Digitalisaziun dalla planisaziun d'utilisaziun communal	50'000.00
Traffic public gratuit durant la stagiun d'unviern 2018/19	22'000.00
Examinaziun fegl da datas communal plan. loc.	13'500.00
Credit supplementar projects SIE (vias d'uaul)	92'000.00
Svidada tschaffada da glera digl ual da Ruschein	5'500.00
Basas/introducziun cussegliaziun concepziunala	6'200.00
Concept per il traffic plaun el marcau da Glion	11'500.00
Contribuziun per cumprar parcometers Menzli/Center Mundaun	3'000.00
Reparaturas vid in vehichel communal	15'000.00
Total dallas expensas concludidas dalla suprastanza en CHF	323'197.95

Tenor art. 33 al. 2 digl uorden parlamentar ein incumbensas surdadas, denton aunc buc exequi-

Uorden da finanzas

Valetaziun generala

Il quen annual 2018 siara cun in surpli d'entradas da bien 2 miu. francs. Budgetau era ina sperdita da 50'000 francs. Era il grad d'atgna finanziaziun ei per l'emprema ga dapi la fusiun buns cun ina valeta dad 81.72 pertschien. Quei munta ch'ins ha

das d'enumerar el rapport administrativ. La fin digl onn 2018 ein las suandontas incumbensas surdadas dil parlament aunc pendentas:

- incumbensa Maissen pertuccont l'examinaziun dalla prestaziun e pachet da mesiras per finanzas saunas;
- incumbensa Alig pertuccont l'explosiun da cuosts sin il sector dalla scolaziun.

All'incumbensa Gabriel pertuccont la sminuziun dallas incumbensas dil menaschi forestal ha la suprastanza communal dau suatientscha ils 4 da zercladur 2018 cun rapport e messadi, denton ha il parlament aunc buca strihau ella dalla gliesta da pendenzas alla sesida dils 20 da zercladur.

La suprastanza communal e la direziun al di da strategia ils 2 da mars 2018 ella halla da gimnastica da Luven.

saviu finziar cun agens mieds varga 80 pertschien dallas investiziuns. Tuttina vegnan finanzas saunas a restar ina sifda per la vischnaunca. Cunzun vegn il basegn d'investiziuns a restar fetg grondils onns vegnents. Quei indichescha il plan da finanzas che muossa il svilup dils cuosts e dil recav a media vesta.

Recav

Recav	Quen 2015	Quen 2016	Quen 2017	Quen 2018
Recav fiscal	13'906'247	13'784'559	14'046'593	15'325'291
Regals e concessiuns	2'203'301	2'117'283	2'090'022	2'137'607
Indemnisaziuns	4'344'857	4'085'772	4'791'107	4'945'085
Differents recavs	400'681	267'699	305'474	245'638
Recav finanziel	1'141'788	1'078'414	1'507'115	1'181'084
Prelevaziun ord fonds e finanz. spec.	315'489	230'679	177'559	199'453
Recav da transfer	7'577'831	7'245'483	7'089'895	6'988'189
Recav extraordinari	0	73'329	0	0
Scuntradas internas	2'264'672	2'431'496	2'440'377	2'256'855
Recav total	32'154'866	31'314'714	32'448'142	33'279'203

Il recav fiscal total ei s'augmentaus en cumparegliaziun cun igl onn 2017 per 9.1 pertschien. Il fetg bien resultat ei d'attribuir ad entradas extraordinarias da taglias sin las entradas e sin la facultad (taglias supplementaras, autodenunzias), fetg aultas taglias sin il gudogn ord la vendita da terren e fetg aultas taglias sin midadas da possess.

Las indemnisaziuns secumponan per gronda part d'entradas da taxas da diever e da survetschs, da recavs da vendas e da restituziuns da tiarzs. Quellas indemnisaziuns han ins aunc ina ga saviu alzar igl onn 2018, denter auter pervia d'entradas pli grondas da taxas e d'acts ufficials sco era pervia

da restituziuns da tiarzs (contribuziuns d'assicuranzas d'accidents e da schurnadas per malsauns).

Il motiv principal per il ferm augment dil recav finanziel igl onn 2017 ein las diversas vendas da terren stadas che han muntau a 371'516 francs. Quei recav extraordinari maunca igl onn 2018. Perquei ei il recav finanziel 2018 ella dimensiun da quels dils onns precedents.

Il recav da transfer cuntegn denter auter l'ullivaziun da finanzas e da grevezias dil Cantun. Quei recav ei staus igl onn 2018 per 139'182 francs pli pigns ch'il 2017.

Expensas

Cuosts	Quen 2015	Quen 2016	Quen 2017	Quen 2018
Cuosts da personal	14'058'564	13'919'388	13'736'114	13'960'163
Cuosts da material e menaschi	6'722'659	6'752'375	7'138'901	7'604'230
Amortisaziuns	149'804	390'279	816'052	739'306
Cuosts finanziels	311'159	225'946	381'002	253'282
Deposit en fonds e finanz. spec.	211'817	39'628	311'790	276'734
Cuosts da transfer	6'314'847	5'942'058	5'794'821	6'147'937
Scuntradas internas	2'264'672	2'431'496	2'440'377	2'256'855
Cuosts total	30'033'522	29'701'170	30'619'056	31'238'507

Ils cuosts da personal ein carschi per 175'000 francs pervia da treis midadas: igl onn 2018 han ins integräu la serenera ASA Rueun ella contabilitad dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion. Quei ha giu per consequenza ch'il maister da serenera responsabel ei da niev collaboratur dalla vischnaunca. Tochen 2017 ha l'ASA a Rueun mess a quen ses survetschs alla vischnaunca. Quels cuosts eran lu d'anflar els cuosts da material e menaschi. Dapi igl

onn 2018 schubregia la vischnaunca era la halla da gimnastica D a Glion. La collaboratura che fageva tochen dacheu quella lavur via in'interpresa da schubergiar ei uss emploiada dalla vischnaunca. Naven da miez uost han ins era stuii crear ina piazza a temps parzial per las lavurs da schubergiar supplementaras ella nova scola professiunala. Senza quellas treis midadas fussen ils cuosts da

persunal carschi igl onn 2018 per 50'000 francs resp. per 0.36 pertschien.

Quei che pertucca ils cuosts da material e menaschi ein cunzun ils cuosts (interns) per il consum d'aua e d'aua piarsa per las immobilias communalas dalla scola e dil bogn aviert Fontanivas s'augmentai fetg – quei pervia dallas taxas augmentadas d'aua e d'auas piarsas naven digl 1. da schaner 2018. Quei che pertucca il manteniment dils edificis ei igl augment dils cuosts d'attribuir cunzun al manteniment dallas scolas, alla rumida da neiv ed al manteniment ed all'amplificaziun dils reservuars e dallas reits d'aua.

Las amortisaziuns dalla facultad administrativa creschan constantamein dapi igl onn 2015, perquei ch'ins ha terminau diversas investiziuns. Las investiziuns vegnan amortisadas suenter la finiziun dil project tenor las prescripziuns dall'ordinaziun da finanzas dil cantun Grischun e quei a moda lineara tenor beins d'investiziuns secund il temps d'utilisaziun. Quei che risguarda il sector dall'ovra

hidraulica e dalla serenaziun ein las taxas da colli-giaziun 2018 stadas pli aultas che las investiziuns concluidas, vul dir activadas. Perquei ein las amortisaziuns 2018 en quellas funcziuns pli bassas ch'igl onn avon.

Las expensas finanzialas han ins saviu reducir igl onn 2018 marcantamein, perquei ch'ins ha pagau anavos entgins impegnis finansials da liunga durada cun aults tscheins.

Il saldo dils deposits en fonds e dallas finanziaziuns specialas importa igl onn 2018 35'813.20 francs (deposit).

Las expensas da transfer cumpeglian indemnizaziuns e contribuziuns al cuminesser ed a tiarzs sco era rectificaziuns dalla valor per participaziuns ella facultad administrativa. Quels cuosts ein s'augmentai 2018 marcantamein cunzun pervia dalla contribuziun singulara al Museum Regional Surselva ed igl augment dalla contribuziun annuala.

Cuosts nets tenor camps, cumparegliaziun dils onns 2015 – 2018:

	Quen 2015	Quen 2016	Quen 2017	Quen 2018
Administraziun generala	2'792'405	2'692'958	2'921'478	2'824'705
Segirtad publica	186'246	189'464	390'574	425'493
Scolaresser	6'276'254	7'248'726	7'198'723	7'328'871
Cultura e temps liber	608'772	689'145	657'717	803'398
Sanadad	1'831'349	1'805'131	1'898'442	2'126'927
Beinstar social	730'113	539'112	729'921	799'132
Traffic	1'309'218	1'743'120	1'833'785	1'922'834
Ambient e planisaziun locala	283'637	400'219	401'621	495'569
Economia publica	89'727	456'150	206'064	296'203
Finanzas e taglias	-16'229'067	-17'377'568	-18'067'410	-19'063'842

Differentas mesiras sco novs contracts cun il partenari da copiar ed igl augment dallas taxas d'admoniziun han giu per consequenza respargns da ver 100'000 francs ell'administraziun generala.

Ils cuosts nets dalla segirtad publica igl onn 2018 ein carschi per 9 pertschien. In motiv ei denter auter il niev auto da pumpiers per la fracziun Ladir. Enstagl digl import da 50'000 francs spitgau e budgetau el quen d'investiziun ha il vehichel custau sulettamein 21'000 francs. Perquei han ins cudischau quel el quen current. In fetg bien resul-

tat ha igl uffeci dil cudisch funsil Glion-Lumnezia contonschiu.

Sin il sector dil scolaresser ei il surpli d'expensas carschius igl onn 2018 en cumparegliaziun cun igl onn 2017 per 1.80 pertschien. Las cefras dil preventiv digl onn 2018 ein stadas per 1.72 pertschien pli aultas.

Sin il sector cultura e temps liber ha il bogn aviert Fontanivas 2018 contonschiu in fetg bien resultat. Ils cuosts nets pli aults sin il sector cultura e temps liber ein d'attribuir principalmein alla contribuziun

singulara per la renovaziun al Museum Regional Surselva ed agl augment dalla contribuziun annuala.

Il cuosts da sanadad ein carschi fetg. Gia igl onn 2017 han ins registrau in augment dils cuosts da 5 pertschien. Il pli grond augment registreschan las casas d'attempai e da tgira cun 19 pertschien. Era tier la Spitex importan ils cuosts 10 pertschien daplì. Medemamein ein ils cuosts nets dallas grevezas socialas 2018 carschi per 10 pertschien, quei ein 70'000 francs.

Sin il sector traffic ei la grevezia netta s'augmentada per 90'000 francs. Fertion ch'ils cuosts per il manteniment da tut las vias dil vitg, dils indrezs publics, dall'illuminaziun dallas vias incl. parcadis ein sereduci, ein las amortisaziuns carschidas e la rumida da neiv 2018 ei stada pli cara. Senza atgnas prestaziuns ha la rumida da neiv custau 380'000 francs.

Grazia ad entradas supplementaras cun lavurs per tiarzs ed entradas cun cuosts accessoris per luvratoris communalis ein ils cuosts nets dils luvratoris communalis 2018 sesbassai per 23'000 francs. Las expensas supplementaras el sector ambient e planificaziun territoriala da 94'000 francs en cumparegliaziun cun igl onn 2017 resulteschan cunzun dil manteniment pli intensiv dils santeris.

Sin il sector economia publica ein ils cuosts nets carschi per 90'000 francs. Per l'ina ei il manteniment dils edificis alpesters pli gronds. Per l'autra presenta l'economia forestala in deficit da 170'000 francs. Cunzun ei il recav per lavurs per tiarzs sesminuius fetg. Sin il sector turissem han ins saviu reducir ils cuosts nets per 177'000 francs e sin il sector industria, mistregn e commerci per 85'000 francs.

Planisaziun da finanzas 2020-2024

La planisaziun da finanzas gida da risguardar a media vesta las damondas finanzialas d'ina vischnaunca. Tgei pusseivladads ha la vischnaunca? Eis ei pusseivel da haver a media vesta finanzas ulivadas? Cura eis ei da quintar cun stretgas finanzialas? – Gest da temps finanzials difficils ein quellas damondas impurtontas. La planisaziun da finanzas duess informar davart il svilup da cuosts e recav, davart las proximas investiziuns e davart il svilup da facultad e deivets.

Per la perioda da planisaziun 2020–2024 ch'il plan da finanzas cumpeglia preveda la suprastonza communal quei che risguarda ils projects pli gronds – ultra dallas renovaziuns currentas dall'infrastructura da basa e dils vehichels – las suandontas prioritads:

- renovar la staziun ed il plaz d'autos da posta
- renovar il luvratori communal cumbinau Glion (pumpiers e luvrers da vischnaunca)
- ev. sanar totalmein la scola a Castrisch
- ev. baghegiar edificis substitutiv/amplificaziun scoletta a Glion

La summa d'investiziun sur quels tschun onns importa tenor la planisaziun da finanzas 53 miu. francs. Da quels sto la vischnaunca pagar circa 30 miu. francs cun agens mieds.

Per la proxima perioda da planisaziun, circa 2025–2030, resultan sin fundament dil stadi d'enconuschientscha actual ils suandonts projects d'investiziun pli gronds:

- sanar la Casa Cumin a Glion (fatschada, tecnica da casa, energia)
- renovar ils locals da pumpiers a Riein, Pitasch e Luven (adattar allas prescripziuns da segirtad)
- sanar en etappas il complex da scola a Glion
- sanar il bogn aviert llanz/Glion (davosa sanaziun totala 1996/97)
- realisar en etappas la planisaziun d'aua generala per igl entir intsches communal

Grondas sfidas spetgan la vischnaunca. Ei vala da mantener premurusamein l'infrastructura existenta e da metter a disposiziun ils mieds corrispundents.

Taxa da hosps e cuosts per il turissem

Las entradas ord las taxas da hosps ston vegnir duvradas per stabiliments ed occurrenzas turisticas. Da l'autra vart vegn la taxa da turissem impundida exclusivamein per activar la fiera – in'incumbensa che la Surselva Tourismus AG ademplescha.

Las entradas ord las taxas da hosps han muntau igl onn 2018 a 457'721.20 francs. Da quels ein 276'629 francs i en favur dall'organisaziun turistica regionala Surselva Tourismus AG. 181'092.20 francs ein restai alla vischnaunca per las incum-

bensas communalas sin il sectur turissem. Sutvart suonda ina survesta dallas expensas communalas las pli impurtontas sin il sectur turissem (ils imports ein arrundai):

Occurrenz	17'000	CHF
Manteniment stabiliments turistics	110'000	CHF
Amortisaziuns stabiliments turistics	50'000	CHF
Pagas e personal administrativ	43'000	CHF
Contribuziun Sasolas/Plitschès	30'000	CHF
Survetschs da tiarzs	15'000	CHF
Cuosts da personal intern (p.ex. manteniment sendas da viandar)	107'000	CHF
Cuosts totals	372'000	CHF

Ultra da quei fa la vischnaunca mintg'onn expensas per purschidas buca declaradas sin il sectur turissem. Quellas vegnan denton savens duvradas da hosps ed ellas contribueschan all'attractivitat turistica dalla vischnaunca (imports en CHF):

	Onn 2017	Onn 2018
Contribuziun museum	45'000	191'000
Contribuziun Cinema sil Plaz	30'000	30'000
Contribuziuns cultura	48'000	47'000
Deficit bogn aviert Fontanivas a Glion	220'000	259'000
Contribuziuns temps liber / indrezs dil temps liber	87'000	101'000
Total	430'000	628'000

El rom d'ina cuvegna da prestaziun fixeschan ins mintg'onn che la Surselva Tourismus AG astga utilizar la taxa da hosps. El preventiv 2018 han ins determinau il suandont:

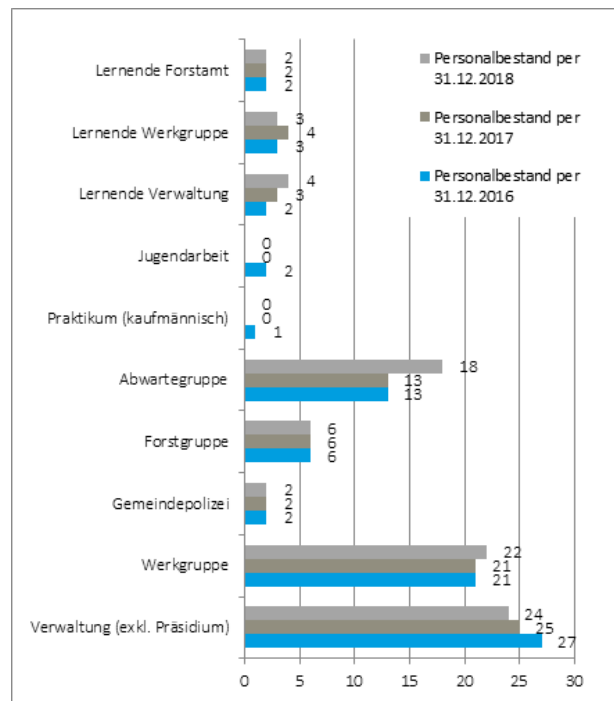
Svilup da project ed incitaziun	20'000	CHF
Svilup carta da hosps e da bonus	68'000	CHF
Programs per hosps	10'000	CHF
Communicaziun al liug/carnet da hosps	24'000	CHF
Cuosts da personal	175'000	CHF
Cuosts per localitads	18'000	CHF
Manteniment/assicuranzas/energia	4'000	CHF
Cuosts d'administraziun e d'informatica	26'000	CHF
Amortisaziuns, auters cuosts	5'000	CHF
Total	350'000	CHF

Canzlia

Igl onn 2018 ha la canzlia denter auter giu la responsabladad da protocollar 8 sesidas parlamentaras, 21 sesidas dalla suprastanza e 49 sesidas dalla direziun. Plinavon han ins tarmess ver 330 brevs, senza quens e lubientschas da baghegiar. Era la posta entrada electronicamein ei buca risguardada. En pli ha il secretariat tractau 550 damondas da reservaziun per duvvar immobilias dalla vischnaunca (senza contracts da locaziun).

Persunal

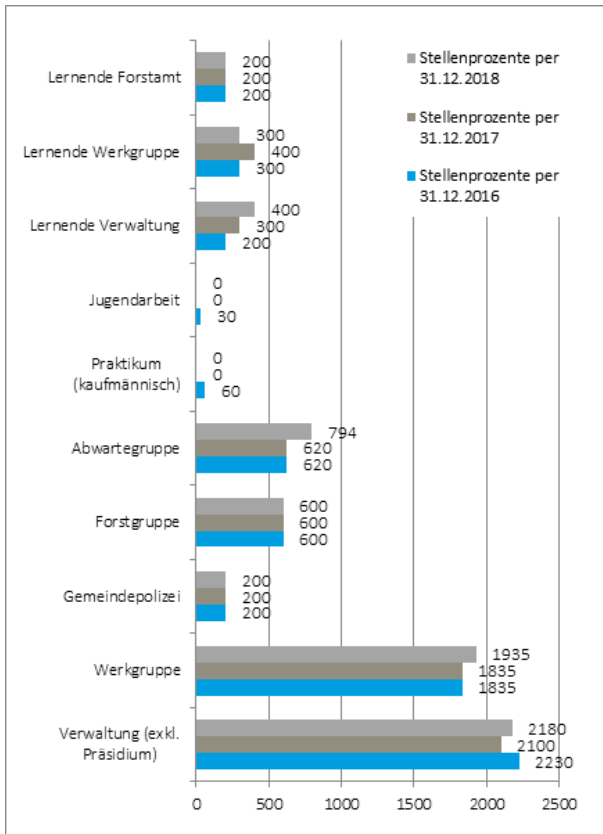
Diember da personal dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion mintgamai ils 31 da december:

Giubileums da survetsch

Albin-Berni Marianne	30 onns
Andreoli Marco	5 onns
Andreoli Siegfried	30 onns
Camenisch Vitus	5 onns
Candinas-Vonchrist Rita	5 onns
Derungs Corsin	5 onns
Giger-Lutz Stefania	5 onns
Grischott Toni	15 onns
Hänny Christian	30 onns
Schwandner-Capaul Karin	10 onns
Stucki Andreas	10 onns
Truog Wolfgang	10 onns

Pertschien da plazzas dil personal dalla vischnaunca dad llanz/Glion mintgamai ils 31 da december:

Partenzas ed entradas

Dapi il schaner 2018 schubregia Andreia de Almeida Graça Flores las hallas el tract D dil complex da scola a Glion. Tochen ussa fageva quei in'interpreta da schubergiar externa. Pervia digl engrondiment dil center da formaziun per scrinaris e lennaris han ins emploiau cun Maria Luisa Schlosser in'ulteriura persuna per schubergiar. L'annullaziun ed integraziun dil consorzi per las auas piarsas ASA Sablun a Rueun ha per consequenza ch'il meister da serenera ei da niev emploiaus dalla vischnaunca.

Emploiadadas ed emploiai absents pervia d'accident ni malsogna ell'administraziun communalada dad llanz/Glion han caschunau ina carga supplementara. Ins ha era stuiu remplazzar entginas sortidas. La successiun da Franco Caviezel ell'administraziun d'immobillas ha Martina Riedi da Glion surpriu. La successiun da Daniela Vincenz-Spescha ch'ei stada responsabla per administrar las taxas da hosps e da turissem ha Riccarda Knöpfel-Vögelin da Glion surpriu. Ins ha organisau da niev il secretariat dalla canzlia e Tizian Schär da Rueun ha surpriu l'incumbensa dad Irina Beer-Killias.

Emprendists

La fin da fenadur 2018 han Andrina Cavigelli da Siat, Damian Cahannes da Dardin e Jarno Vincenz da Cuera terminau la scolaziun cun success. Dapi igl uost 2018 absolveschan Samira Caderas da Luven e Livia De Giorgi da Danis la scolaziun commerciala ell'administraziun communalada. Tier ils luvvers communalas ha Angelo Oddo da Siat entschiet l'entschatta d'uost 2018 igl emprendissadi sco specialist per il manteniment dil menaschi (direcziun survetsch tecnic). Aschia han ils luvvers communalas in emprendist en mintg'onn d'emprendissadi. Igl uffeci forestal ha actualmeins dus emprendists en scolaziun, in tierz ha calau igl emprendissadi.

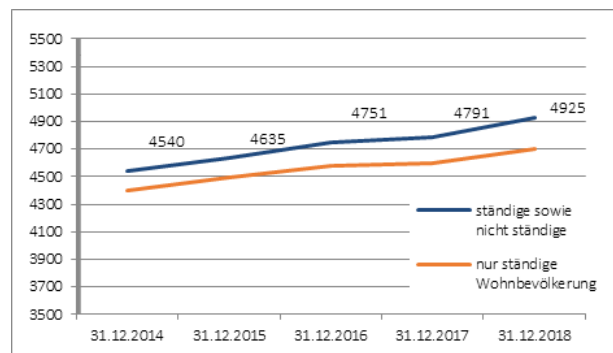
Controla da habitonts

La controla da habitonts meina il register dall'entira populaziun da tut las 13 fracziuns. Las incumbensas cumpeglian mutaziuns sco annunziadas e visadas, midadas d'adresa, midadas da num, midadas da stan civil sco era l'emissiun da cartas d'identitad, da certificats d'origin e d'attests da domicil.

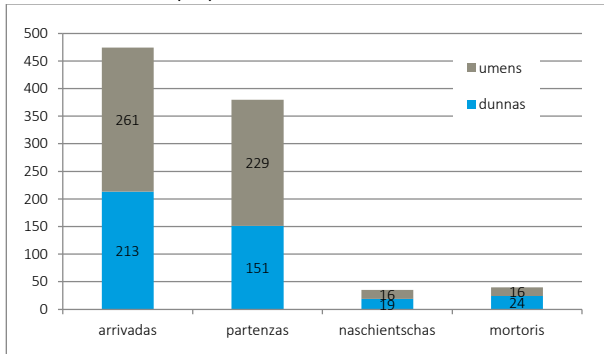
Svilup dalla populaziun

Ils 31 da december 2018 dumbra la populaziun permanenta 4'702 habitontas e habitonts. La cumpart da persunas digl exteriur importa 18.74 pertschien dalla populaziun permanenta. Il diember da dimorants duront l'jamna, da dimorants temporars, da cunfiners, da persunas admessas provisoriamain e da requirents d'asil importa ils 31 da december 2018 223 persunas. Quellas persunas appartegnan buc alla populaziun permanenta.

Svilup dalla populaziun permanenta e buca permanenta dapi igl onn 2014:

Midadas dalla populaziun 2018:

Cumissiun da naturalisaziun

La vischnaunca burgheisa dad Ilanz/Glion ha decidiu la stad 2017 da sesligiar. Sin fundament d'art. 78 al. 3 dalla lescha da vischnauncas dil cantun Grischun ha la vischnaunca politica il pensum da surprender la naturalisaziun. La basa legala ha il parlament communal approbau. La cumissiun responsabla da niev ha tractau igl onn 2018 tschun damondas da naturalisaziun.

Archiv e fatgs da fiera

Ils documents dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion vegnan archivai cuntinuontamein a moda electronica. En total anflan ins igl onn 2018 el sistem d'archivaziun electronic ver 9'370 actas. Mintg'onn elavuran ins e sorteschon ins circa 1.5 tochen 2.0 tonnas documents scadi.

Tizian Schär da Rueun ei dapi igl uost 2018 responsabels per l'organisaziun e la realisaziun dallas fieras da rauba. Ils fatgs da fiera han accumpignau igl onn da rapport otg fieras, denter quellas la fiera jamnila che ha liug naven dil mars tochen il november. La fiera da vinars tradiziunala che ha liug il december ha era carmalau igl onn 2018 numerusas persunas da lontan e maneivel a Glion.

Uorden public e segirtad

Polizia communal

La polizia communal ha l'incumbensa da procurar per ruaus, segirtad ed uorden enteifer la vischnaunca. Per ademplir quei pensum collaborescha ella era stretgamein cun la polizia cantunala. Ina sfida igl onn da rapport ei l'avertura dalla surbaghegiada «Marcau» sper la staziun da Glion stada. Ei ha giu num d'establi las novas regulaziuns. Cun signals da via han ins sensibilisau la populaziun. Tuttina han ins stuiu dar entgins castitgs da parcar. Daferton ei quei strusch pli necessari.

El register da tgauns figureschan ils 31 da december 2018 275 tgauns. Quei ei 25 dapli ch'igl onn precedent, probablamein perquei che l'obligaziun da cuors per possessurs da tgauns ei vegnida annullada. La polizia communal ei adina puspei confruntada cun annunzias en connex cun il possess da tgauns e cun reclamaziuns pervia d'excrements.

La controlla da habitonts ha emess igl onn da rapport 510 cartas da parcar e 1'131 lubientschas da carrar (213 lubientschas dil di, 87 lubientschas dil meins ed 831 lubientschas digl onn, senza posts d'emissiun externs). Sin fundament dil niev cumputament da parcar e dallas pusseivladads da parcar supplementaras sin igl anteriur areal dil Migros a Glion vegnan retratgas meins cartas da parcar.

Pumpiers ed implont da schurmetg civil

Ils pumpiers ein vegni clamai igl onn da rapport 17 gadas. Duront lur accziuns han ils 111 pumpiers prestau 530 uras da survetsch. Per exerchezis da squadra e da cader han els prestau 2'358 uras. Ils exerchezis ein stai frequentai fetg bein. Denter auter han ins era exercitau il salvament en cass da barschaments dalla viafier.

Ils exerchezis han era giu liug ell'installaziun per simular barschaments e tier l'EMS Chemie. Plinavon han ins trenau el rom d'in exerchezis grond l'evacuaziun dil scalem supe-riur a Glion. Malgrad il prighel d'incendis d'uaul la stad 2018 ei la vischnaunca vegnida schanegiada da barschaments pli gronds.

Igl implont da schurmetg civil a Glion ei puspei vegnius tratgs a nez bein igl onn 2018. Denter auter ha il militar duvrau l'infrastructura per ils cuors da repetiziun e per dislocaziuns duront la recruta. En pli han il schurmetg civil sco era la scola da polizia dalla Svizra Orientala occupau igl implont.

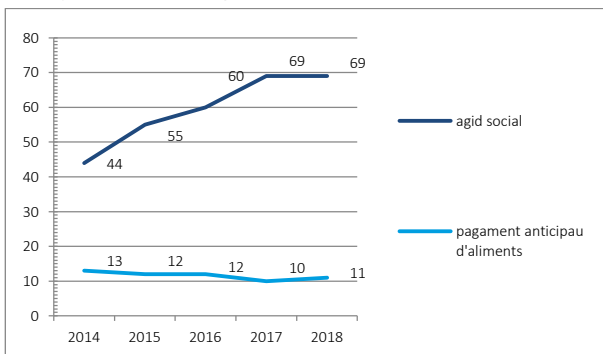

Vehichel dils pumpiers per il salvament en cass da barshaments dalla viafier.

Agid social

Dapi il 2014 ein ils cass socials en vischnaunca s'augmentai constantamein. Il 2018 ein ins s'occupaus cun 11 cass da pagaments d'aliments anticipai e cun 69 cass d'agid social finanziel. Per dar damogn alla lavur ei il pensum da lavur vegnius augmentaus l'entschatta 2018 da 70 sin 80 pertschien. Ils sclariments, per exempel tier ils instituts d'assicuranzas socialas, drovan adina dapli temps ed ils singuls cass daventan adina pli complexs.

Svilup dils cass d'agid social 2014 tochen 2018:

Santeri e fatgs da sepultura

Sin fundament dil svilup social vegn il giavisch da fossas comunablas adina pli gronds. Savens ein ils parents buca pli domiciliai el liug, aschia ch'ins

giavisch da vegnir satraus en ina fossa comunabla. Cheutras scroda il manteniment dalla fossa. Perquai han ins dau suatientscha al giavisch ellas fracziuns ed endrizzau il 2018 ina fossa comunabla sin ils santeris da Luven, da Rueun e da Ruschein. Ins ha era lantschau l'elavuraziun d'in register sepulcral digital ch'ins terminescha igl onn 2019.

Fossa comunabla a Luven, concepida da Gion Matthias Cadruvi, Ruschein.

La pasch dalla fossa per ils satrai importa silmeins 20 onns. El cass d'ina deposiziun dall'urna ni d'ina sepultura dalla tschendra posteriura vegn ella buca prolungida. A temps indicau ordinescha la vischnaunca da sligar e rumir la retscha ni la part dil santeri corrispundenta. Igl onn da rapport han ins sligiau differentas fossas. Tenor la pratica actuala vegn ina fossa sligiada suenter 25 tochen 30 onns ed usualmein sin giavisch dils survivents. Savens vivan quels buca pli ella regiun ni san per motivs da vegliadetgna buca pli tgrir la fossa.

Fossa comunabla a Rueun, concepida da Linard Nicolay, Rueun.

Cultura e temps liber

25avel Städtlifest a Glion

Il Städtlifest a Glion ha festivau ils 3 ed ils 4 d'uost il giubileum da 25 onns. La fiasta ha carmalau ver 13'000 persunas ellas gassas dil marcau vegl. Quella occurrenza ha ina muntada surregiuanala ed ei fetg impurtonta per las uniuns participadas. Plinavon colligia la fiasta las fracziuns. Aschia va per exempel il bus da notg – che vegn finanziaus dil Städtlifest – en tut las parts dalla vischnaunca.

Sanaziun Museum Regional Surselva

Igl edificu dil museum inauguraus 1988 el marcau vegl ha stuiu vegnir renovaus e modernisaus urgentamein. Ils cuosts da construcziun per sanar igl edificu che stat sut la protecziun dalla tgira da monuments han muntau a 938'000 francs. Il parlament communal ha concediu ina contribuziun da 100'000 francs per la sanaziun. En pli han ins alzau la contribuziun annuala al menaschi dil museum da 36'000 sin 54'000 francs

Bogn aviert Ilanz/Glion

Il bogn aviert Ilanz/Glion ei staus aviarts naven dils 10 da matg 2018 tochen ils 9 da settember 2018. Grazia alla reit da calira a distanza san ins garantir ina temperatura dall'aua agreabla da tochen 24 grads, e quei independentamein dall'aura. La stagiun 2018 ei stada ina dallas meglieras dapi ch'ei dat il bogn. La bialaura ed il team dil bogn motivau han contribuì fetg al success. 42'950 persunas han visitau il bogn aviert. La svidera da fons dils bassins ei donnegiada e sto vegnir renovada urgentamein. Ina part dallas lavurs han ins gia fatg igl atun 2018, la secunda part suonda igl onn 2019.

Scola

In temps interessant cun bia lavur va plaunet a fin. Satisfatgs mirein nus anavos sin in onn da scola plein sfidas che han occupau nus, denton era sin in onn da scola che ha regalau a nus bia bials moments. Da cuminonza han 500 scolaras e scolars, 84 persunas d'instrucziun e la direcziun da scola els tschun loghens creau las premissas per ch'ins

sappi far – tenor nies motto da scola – «Kunststücke e bravuras».

Suandontamein vulein nus dar in'egliada davos las culissas. Igl emprendiment sededichein nus allas decisziuns strategicas.

Ina dallas pli impurtontas obligaziuns dil cussegl da scola (tenor la lescha da scola dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion) ei d'eleger novas persunas d'instrucziun. Per in'eventuala elecziun ein adina silmeins treis commembers dil cussegl da scola presents da discuors da presentaziun. Cunzun per las scolas romontschas sco era per il scalem superiur ein las annunzias savens scartas, quei che engrevegia la tscherca da buns candidats e che instighescha ton pli fetg la concurrenza denter las vischnauncas. Per cletg eis ei denton adina reussiu a nus ils davos onns d'occupar nossas plazzas libras cun personal bein scolau e cun bunas cum-petenzas socialas, aschia che nus havein saviu metter il fundament per qualidad e cuntinuitad.

Ultra dalla recrutaziun ed elecziun da novas persunas d'instrucziun ha il cussegl da scola tractandau e rispundiu a 30 damondas da persunas responsablas per l'educaziun d'affons e da persunas d'instrucziun.

Dislocaziun dil scalem superiur Rueun a Glion

En vesta a diembers da scolars regressonts sin il scalem superiur Rueun ei il cussegl da scola staus sforzaus da far patratgs strategics davart il futur dils scalems superiors. Cunquei ch'il minimum fixaus dil Cantun da 17 scolars per scalem superiur fuss buca vegnius contonschius gnanc ensemen cun las scolaras ed ils scolars da Vuorz e d'Andiast, han ins stuiu anflar ina sligiazun. Ins ha elavurau differents scenaris che han mussau tut las pusseivladads cun empruar da risguardar ils resuns dallas consultaziuns dils geniturs e dallas persunas d'instrucziun. La decisziun en favur d'ina fusiun dils scalems superiors Glion e Rueun a Glion ei stada clara, ton pli perquei ch'il diember da scolars da Rueun/Siat/Pigniu sa vegnir integraus senza problems el scalem superiur Glion e perquei ch'ei resulta da quei pass in potenzial da spargn considerabel per la vischnaunca. Ton la populaziun sco era las scolaras ed ils scolars, ils geniturs e las persunas d'instrucziun ein vegni preparai per quei pass cun occurrenzas d'informaziun e discuors. Igl ei era reussiu d'integrar tut las persunas d'in-

strucziun dil scalem superior Rueun tenor lur pensum givischau el scalem superior Glion. La midada vegn realisada igl onn da scola 2019/20.

Protecziun da datas en scola

La digitalisaziun avanzada ils davos decennis confruntescha era nus sco scola adina puspei cun sfidas en connex cun la protecziun da datas. Igl ei bein attractiv e savens era pratic da far accessiblas facilmein da tuttas sorts informaziuns. Cun mintga publicaziun creschan denton era las rescas per igl abus da quellas. Il cussegl da scola ei pia s'occupaus cun disposiziuns davart la protecziun da datas ed ha definiu per nosa scola in proceder praticabel. Egl avegnir mettan ins per exempel buc ella reit fotografias da personas singulas identificablas ed era neginas fotografias da classa en cumbinaziun cun ils uraris corrispundents. Ins ha era adattau e precisau las reglas per il diever da telefonins e da software da chat.

Integraziun

El decuors dils davos onns ei la cumpart d'affons da lungatg jester en nossas scolettas tudestgas s'augmentada considerablamein. Cunzun all'entschatta dil temps da scoletta semuossa ei claramein che biars affons san pauc tochen insumma buca tudestg. El decuors da lur scolaziun impedescha quei fatg l'egualitad dallas schanzas, engrevegia la socialisaziun ella grupp ed ei ina gronda sfida per la mussadra. Per promover la competenza linguistica dils affons da lungatg jester e da lur geniturs e per facilitar a quellas famiglias l'integraziun sociala, sviluppescha la scola (sebasond sin in model examinau e che funcziuntescha) in concept da project ch'ins vul introducir gia sin il scalem prescolar e che plidenta geniturs ed affons.

Visetas dil cussegl da scola

El decuors dall'evaluaziun digl inspectorat da scola han ins era examinau bein la lavur e la moda e maniera da proceder dil cussegl da scola. Schegie ch'il cussegl da scola sa delegar sco organ strategic incumbensas operativas (sco per exempel visetas dall'instrucziun) alla direcziun da scola – quei ch'ins ha era definiu aschia el senn d'ina collaboraziun efficienta e confidonta – ha igl inspectorat

da scola critica ch'il cussegl da scola survegni cun quei proceder ina memia pintga envesta dil menaschi da scola per saver prender decisiuns da gronda impurtonza. Consequentamein ha il cussegl da scola introduciu gia igl onn da scola 2018/2019 visetas en mintga fracziun da scola, e quei inaga enteifer dus onns. Ins vul sentir il puls e promover in brat cun las personas d'instrucziun per saver reagir aschia a moda pli directa sin givischs d'optimaziun e sin basegns. Las visetas han entschiet bein. Ton las personas d'instrucziun sco era il cussegl da scola apprezzieschan ils discuors ed ils contacts.

Contribuziuns da geniturs

Igl ei era l'incumbensa dil cussegl da scola da realisar las directivas dil Cantun e dalla Confederaziun. La strategia e l'operativa ston cooperar en quei connex. La direcziun da scola ed il cussegl da scola lavuran pia per la medema causa.

Tenor la decisiun dil Tribunal federal dils 7 da december 2017 sto la scola populara esser gratuita el senn dall'egualitad dallas schanzas. Quei ha per consequenza ch'ils mieds che surveschan agl intent d'instrucziun ston vegnir mess a disposiziun cumpleinamein dalla scola. Concretamein munta quei per exempel ch'ins astga metter a quen mo pli 16 francs per ils cuosts d'alimentaziun per excursiuns da scola ed jamnas da camp e che cuosts da transport e da pernottaziuns ston vegnir pagai da niev dalla scola. Per saver porscher malgrad questa regulaziun era egl avegnir accents tematics relevonts per la scola (p.ex. instrucziun da senu-dar, scola da skis) sco era excursiuns ed jamnas da camp han ins stuiu alzar singuls posts dil preventiv ed elavurar novas vias per vegnir a frida cun la nova regulaziun.

Introducziun dil Plan d'instrucziun 21

Grazia ad ina comunicaziun transparenta ed ina preparaziun minuziusa han ins saviu implementar il Plan d'instrucziun 21 igl uost 2018 senza problems ella scola dad Ilanz/Glion. Ils perfecziunaments dil personal da scola vegnan denton ad occupar nus tochen igl onn 2021/2022. Per realisar a moda efficienta e favoreivla ils novs roms (medias/informatica, etica, individualisaziun) e contonscher las finamiras orientadas alla competenza dil niev plan d'instrucziun ha la scola dad

Ilanz/Glion formau «cuminonzas d'emprender professionalas» internas. Il Cantun considerescha nies concept da qualitat sco exemplarics.

Scola e durabladad

La scola dad Ilanz/Glion ei activa era sin il sectur «Formaziun per in svilup durabel» e fa da niev part dalla reit svizra dallas scolas che promovan la sanadad e la durabladad «Reit da scolas21». Diffe-rents projects sco Wen-Do & Respekt, MFM, caffè da geniturs, di da medias, project en favur digl uaul da muntogna, Clean-Up-Day, latg da pausa e biaras autras occurrenzas sensibiliseschan mintg'onn nossa generaziun giuvna per temas socials ed ecologics e damondas da sanadad.

Caffè da geniturs il november 2018.

Iniziativa da scolars pertuccont pensums

In l'iniziativa da scolars per reducir e/ni annullar ils pensums ha intimau la scola dad Ilanz/Glion da far patratgs pli profunds davart quei tema present en scola ed a casa e da discutir aviartamein giudlunder. L'iniziativa ha buca contonschiu l'annullaziun dils pensums. Ella ha denton inziau ina relaziun pli cunscenta cun ils pensums ed ina reflexiun davart quei tema sin nivel dalla direcziun da scola e sin nivel dall'instrucziun.

Scola da talents

Spért da pionier ed innovaziun sin il sectur formaziun han grond success ella scola da talents – e quei dapi l'entschatta. La buna reputaziun da nossa scola da talents che vegn confirmada dil diember d'annunzias constantamein aults ei en-

conuschenta lunsch entuorn. La qualitat en scola sepaga.

Concert dalla scola da talents Surselva.

Evaluaziun digl inspectorat da scola

Buca mo nossa scola da talents sedistingua tras l'aulta qualitat, era las evaluaziuns da tut ils loghens da scola realisadas digl inspectorat da scola muossan buns resultats. Cun agid d'in proceder standardisau han ins visitau las personas d'instrucziun en tut ils loghens da scola. Ils resuns individuals han risguardau las consultaziuns da scolars e geniturs. Ils loghens da scola sedifferenzieschan bein considerablamein arisguard grondezia, scalem, lungatg e finamiras da svilup, mo l'evaluaziun ha mussau che tut ils loghens seprofileschan cun in fetg bien clima da scola ed in'instrucziun da fetg aulta qualitat. Quels resultats positivs trasatras fan plascher ed affirmeschan nossas impressiuns ed ils rapports dalla direcziun da scola. Nos affons san sesviluppar en in ambient beinvulent tenor lur pusseivladads e vegnan accumpignai sin lur via da personas d'instrucziun cumpetentas ed engaschadas.

Engraziament

Nies pli grond engraziament meretan en quei senn nossas personas d'instrucziun che s'engaschan immens per nossa scola e per ils affons confidai ad ellas. Ellas lavuran instancablamein davos las culissas e preparan la tribuna, per che las bravuras sefetschien valer ed hagian effect.

Nus essan era fetg engrazievels per la communi-caziun ch'ei adina aviarta e per la collaboraziun enrihenta cun la direcziun da scola. Nus sesentin honorai d'astgar luvrar cun personas d'instrucziun

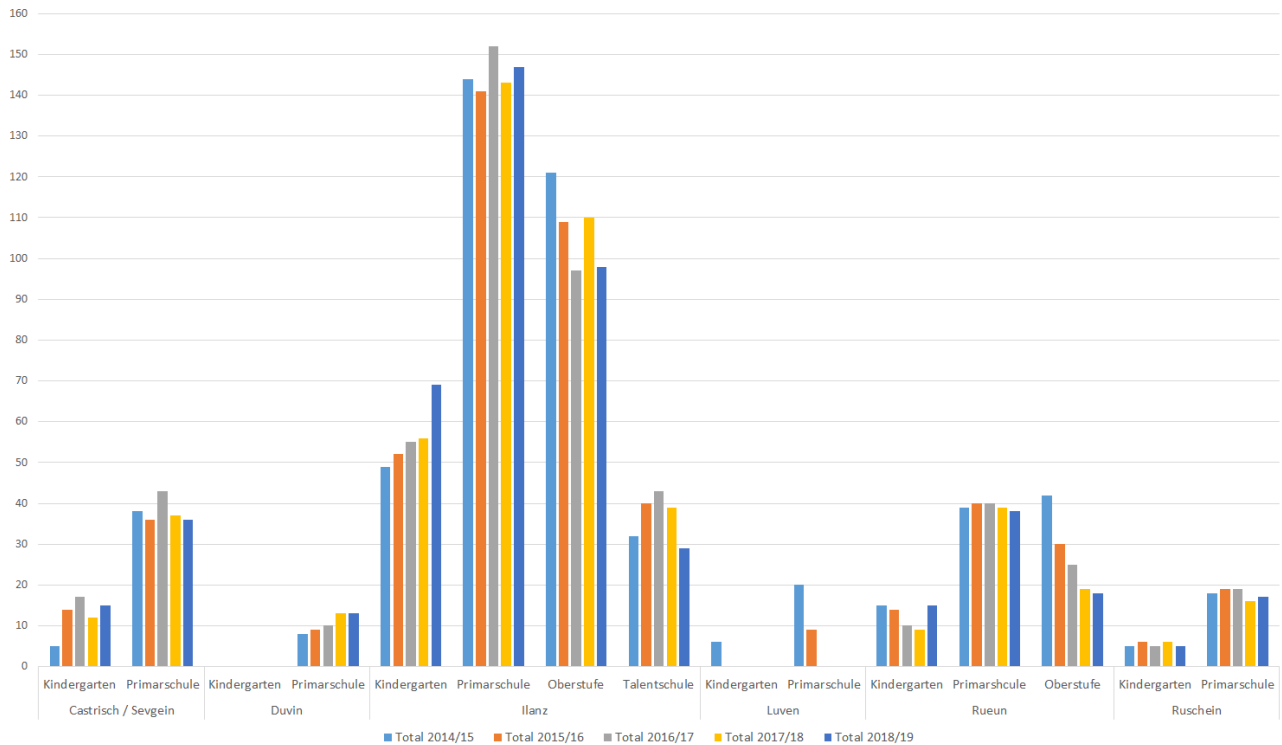

e cun menadras e menaders da scola inspironts e da saver profitar mintga di da lur experientscha e vesta globala. Nus apprezziein era la collaboraziun respectusa e constructiva cun ils geniturs dallas scolaras e dils scolars confidai a nus. Els gidan nus da reflectar, lur sustegn beinvulent rinforza nies agir.

fidonza demussada. Nus s'engaschein era egl avegnir el senn da tut ils participai per ina ferma scola che s'orientescha allas resursas e che promova mintga scolara e mintga scolar.

*Annalisa Cathomas
per il cussegl da scola Ilanz/Glion*

Nus engraziein alla suprastanza, al parlament ed alla populaziun da nossa vischnaunca per la con-

Svilup dil diember da scolaras e scolars 2014/15 entochen 2018/19.

Svilup dil territori

Revisiun totala dalla planisaziun locala

Quei che pertucca la planisaziun locala lavura la vischnaunca aunc adina cun la basa dallas anteriuras 13 vischnauncas. Reunir las planisaziuns localas e harmonisar las leschas da baghegiar ei in project complex che cuoza ditg e che pertucca fetg biars. Il mars 2018 han ins saviu exponer il sboz publicamein. En quei connex han ins organisau ils 2 da mars a Glion in'occurrenta d'informaziun che biars han visitau.

Ver 100 inoltraziuns dalla populaziun ein entradas. Quellas ha la cumissiun directiva evaluau. Sin fundament da quella evaluaziun han ins realisau igl atun ina secunda cooperaziun publica, el rom dalla quala ins ha puspei retschiet 30 inoltraziuns. Igl onn 2019 sefatschenta il parlament cun il sboz. La votaziun dil pievel ha probablamein liug la fin digl onn.

Zona da planisaziun

Dapi igl onn 2018 ei il niev plan directiv cantunal rectificau en vigor. Tenor quel s'auda la vischnaunca dad Ilanz/Glion pervia dil svilup demographic stagnont e pervia dallas enzonaziuns d'avon onns plitost generusas tier la maioritad dallas vischnauncas dil Grischun che sto reducir sias zonas da baghegiar. Perquei ei la suprastanza communal sedecidida gia pli baul da concluder en in εμπrem pass la reuniun dallas planisaziuns localas e dallas leschas da baghegiar per saver luvrar aschi spert sco pusseivel cun ina basa harmonisada. En ina secunda fasa (naven da 2019) elavuran ins il profil directiv communal arisguard la planisaziun locala e las mesiras effectivas per reducir las zonas da baghegiar tenor las prescripziuns dalla Confederaziun e dil Cantun. Per ch'il Cantun approbeschi la procedura en duas fasas han ins stuiu determinar ina zona da planisaziun cun terren da baghegiar potenzialmein reducibel alla periferia dils habitadis. Quella zona ha la suprastanza communal decidiu ils 12 da fevrer 2018. Ella vala per inton per dus onns.

Zona da lavur Rueun Vest

Igl onn 2017 han ins saviu midar la zona digl anteriur areal dall'Armasuisse e d'in toc dil terren cunfinont a Rueun Vest en ina zona da lavur. Igl onn 2018 ha la vischnaunca concludiu las tractativas per cumprar il terren cun ils proprietaris privats. La pleiv ceda siu terren en dretg da baghegiar. Aschia stat pia l'entira zona a disposiziun.

Construcziun aulta

Activitad da baghegiar en general

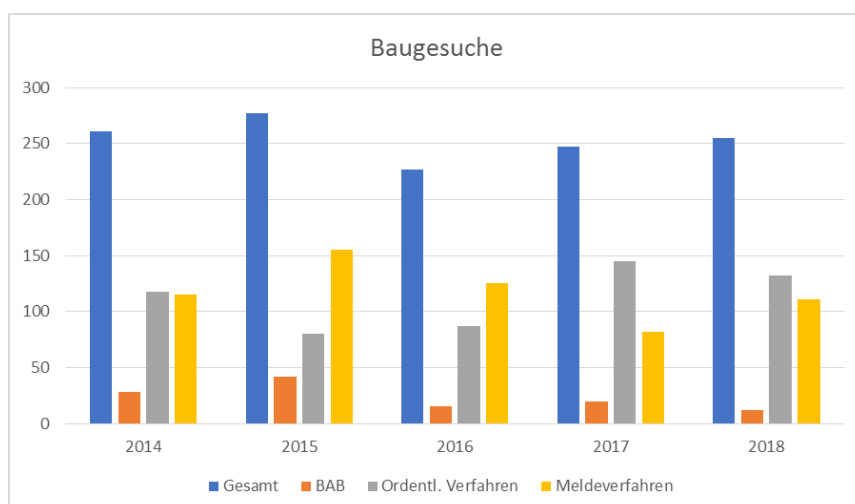
Utilisau l'entira capacitad – aschia san ins resumar cuortamein igl onn da rapport quei che pertucca l'activitad da baghegiar!

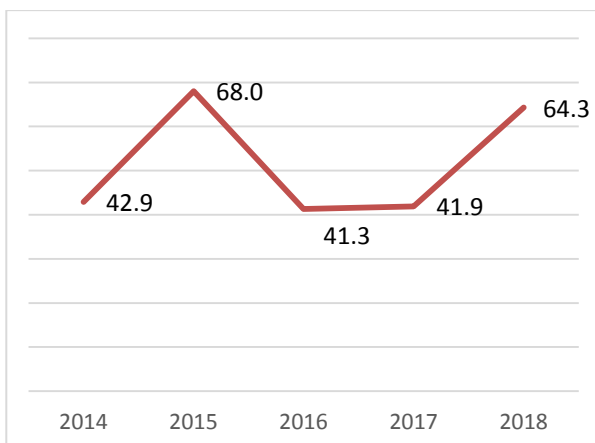
Il diember total da damondas da baghegiar trad-escha mo pauc dalla diversitad dils projects da construcziun ch'ins ha tractau. Casas da pliras famiglias, pavigliuns, edificis da mistregn, parcadis, edificis agricols – quella enumeraziun muossa con vasta che l'activitad da baghegiar ei stada era igl onn 2018.

	2014	2015	2016	2017	2018
Novas casas d'ina famiglia	2	8	0	8	6
Novas casas da pliras famglias/ diember da habitaziuns	2/32	2/51	2/6	5/46	6/34
Edificis gronds	5	6	6	1	3

Il center Marcau inauguraus igl uost 2018.

Total dils cuosts da construcziun en milliuns francs.

Cussegliaziun concepziunala

Cun la lubientscha da baghegiar garanteschian ins che las altezias, las lunghezias e las distanzas dils projects da baghegiar corrispundien allas leschas vertentas. Ins valetescha denton era la concepziun dils edificis – per part era cun consultar experts – per corrispunder agl uorden da concepziun fixaus ella lescha. Il process dalla cussegliaziun concepziunala resentan ils petents per part sco schicana – grazia ad el savein nus denton s'occupar cunscienzusamein cun la qualidad dils maletgs da nos vitgs e cun lur ulteriur svilup. Tenor la pratica giudiziala respectiva pretendan ins dallas vischnauncas ch'ellas fixeschien lur decisziuns da construcziun cun risguardar la concepziun e l'adattaziun.

Andament dalla procedura

La vischnaunca sestenta da restrenscher la procedura per la permissiun da baghegiar al minimum necessari, denton el rom dallas pusseivladads e prescripziuns legalas.

Ina premissa impurtonta per ina procedura speditiva ein documents da damonda da baghegiar cumplets. Documents buca cumplets ston vegnir refusai per completaziun. Cun la lubientscha daventan ils plans documents ligionts ch'ei da risguardar dil proprietari ell'execuziun. Per quei ston els corrispunder allas pretensiuns dalla qualidad da plans fixada ella lescha. Igl uffeci da construcziun ei obligaus da garantir quella qualidad.

Cuosts d'administraziun supplementars evitabels resultan dils resuns per part munglus arisguard la realisaziun dalla construcziun. Ils patruns da construcziun ston annunziar ils impurtonts pass da procedura sco l'entschatta dallas lavurs da construcziun, cura ch'ei vegn dislocou lingias ni cura

che las las lavurs da construcziun ein finidas. Sche quei vegn fatg cun retard ni inusmma buc, sto la vischnaunca far sclariments e controllas posteriusas che caschunan cuosts supplementars. Quels cuosts ston ils patruns da construcziun sorprendar.

Immobilias communalas

Per planisar a liunga vosta las mesiras per il manteniment dalla valeta e per haver ina basa per la planisaziun strategica registreschan ins actualmeins sistemacamein il stadi, l'utilisaziun, il basegns ed il potenzial da tut las immobilias communalas. Sin fundament dil grond diember d'objects vegn quei aunc a cuzzar in temps. Plinavon restrenschan contracts a liung termin cun prezis da locaziun fetg bass ni cun cundiziuns generalas arisguard la planisaziun locala il spazi d'agir actual. La finamira ei da crear in instrument da lavur unitar e d'obtenir aschia ina survesta dallas immobilias communalas.

El rom dil credit preventivau approbau han ins realisau las lavurs da manteniment ch'ei mintg'onn urgentas.

Sanaziun dalla scola professionala ed engrondiment dil center da formaziun per scrinaris e lennaris

Cun las lavurs da sanaziun dalla scola professionala e cun igl engrondiment dil center da formaziun per scrinaris e lennaris ella Schulstrasse 22 a Glion han ins entschiet punctualmeins il zercladur 2017. Sin il plazzal han ins saviu far las lavurs senza pli grondas difficultads tochen la fin da fenadur 2018. La scola han ins priu en funcziun igl uost 2018.

La scola professionala ed il center da formaziun per scrinaris e lennaris a Glion.

Fatgs da contracts

Il grond diember d'objects ch'ins ha cedi a tiarzs en dretg da baghegiar, en fittanza ni a tscheins sto vegnir administraus cuntinuadamein. Ins ha era aunc buca concludiu la rectificaziun e structuraziun da contracts archivai.

La casa d'ina famiglia Cascharia a Duvin han ins saviu dar a tscheins ad ina persona indigena. Diffe-rents contracts da locaziun per parcadis ellas fracziuns da Glion e da Ruschein han ins sligiau e publicaus da niev.

Ils migiuradis per las alps communalas han ins fatg da niev. Fertion ein tut ils contracts suttascrets.

Construcziun bassa

La vischnaunca sto mantener ina vasta reit d'infrastructura communal. Leutier s'audan las vias communalas sco era il provediment d'aua e la dismessa dallas auas piarsas. Igl uffeci da construcziun bassa accumpogna la renovaziun e sanaziun da tut las ovras communalas. Projects da construcziun pli pigns planisescha igl uffeci da construcziun bassa communal, el surpren era la direcziun da construcziun. Per projects da construcziun pli gronds surdat ins la planisaziun a biros corrispundents externs.

Projects pigns 2018:

- renovaziun digl indrez per rimnar rumians a Ladir
- sanaziun da scarps el catram a Glion, Sevgein, Riein, Pitasch, Duvin
- sanaziun dalla cuvrada Via Sasolas sort 4, Luven
- sanaziun Via Sur Baselgia, Pigniu
- messa en funcziun dalla fermada dil bus ALDI, Glion
- lavurs da finiziun rundella Via Lumneziana, Glion
- renovaziun dalla canalisaziun sort 2, Castrisch
- renovaziun dils tumbins da controlla, Castrisch

Renovaziun digl indrez per rimnar rumians a Ladir.

Projects gronds 2018:

- finiziun dalla via da colligiazion Crappa Grossa, Glion naven dalla rundella H19 alla Via Sursilvana Veglia
- sanaziun totala dalla Via dalla Posta, Glion
- sanaziun totala dalla Via dalla Staziun, Glion
- lavurs da contuorn surbaghegiada Marcau, Glion
- sanaziun totala Via la Lutta/part Quinclas, 1. etapa

Lavurs da cuvrada per la via nova Crappa Grossa, Glion.

Meglieraziuns

Igl onn da rapport han ins saviu finir las lavurs da construcziun dallas meglieraziuns generalas Pigniu e Schnaus/Strada. En detagl han ins fatg las suandontas lavurs:

- vias da funs nr. 1–13, Schnaus
- via da funs Pigniu
- via da funs nr. 14, Alp da Ruschein, Ruschein
- vias da funs nr. 5, 7, Ruschein

Ovras communalas

Manteniment da vias

Ultra dil manteniment da tut las vias da vitg, d'uaul e da meglieraziun sco era dallas sendas ei il survetsch d'unviern ina gronda sfida e quei en tut las tredisch fracziuns. Igl unviern 2017/18 ha ei dau grondas nevadas. En loghens situai pli bass ha ei dau precipitaziuns totalas da varga dus meters ed els aults da varga quater meters. Il survetsch d'unviern ei per part vegnius a ses cunfins. La vischnaunca ei tuttina premurada dad adina rumir las vias ed ils trottuars aschi spert sco pusseivel. Quei vegn fatg egl interess public e cun duvrar a moda convegnenta ils mieds ch'ei avon maun.

La reit da sendas ha medemamein pitu il stregn unviern. Lavinias, la marschauna intensiva e plontas derschas han satrau biaras sendas ni rendiu ellas intransiblas. Quels donns han ins rugalau el decuors dalla primavera.

Dismessa e deponias da rumien verd

2018 han ins fatg a Grava da Schmuér ella fracziun Rueun in'emprova per elavurar rumians verds. Per il menaschi definitiv stuess ins francar il plaz. Ils cuosts per endrizzar e gestunar in plaz da rimnar e cumpostar fussen fetg aults. Perquei han ins encuretg alternativas. Ei semuossa ina sligaziun regionala cun in'interpresa privata. Quei ha avantatgs ecologics e mantegn la valorisaziun ella regiun.

Ella fracziun Ladir han ins installau containers sutterrans (molocs). Mintg'onn installeschan ins novs molocs en differentas fracziuns conform al concept da dismessa.

Provediment d'aua

L'incumbensa principala dil provediment d'aua ei da mantener e da renovar permanentamein ils indrezs. La reit extendida dil provediment d'aua communal basegna bia lavur e caschuna gronds cuosts.

Il project per separar zonas da protecziun dallas regiuns da fontauna ei ella fasa finala ed actualmeins tier il Cantun per verificaziun ed approbaziun.

La stad han ins baghegiu da niev la lingia da deflussiun dalla fontauna Valledras a Ruschein. Cun in niev trassé han ins per l'ina saviu untgir in terren da bovas e per l'otra alzar la produziun d'energia a Sitgets. Grazia ad ina buna preparaziun digl inschignier e digl ugau-fontauna e da siu team han ins saviu terminar il project cun pli paucs daners che previu el preventiv.

Ella fracziun Luven han ins concludiu il project general d'aua (GWP). Da quel ei resulta il project per la sanaziun totala d'ina part dallas fontaunas e dallas lingias da deflussiun existentas sco era dil reservuar actual. Las empremas lavurs vegnan fatgas el decuors digl onn 2019. La renovaziun vegn a cuzzar ver quater onns.

Dismessa dallas auas piarsas

La vischnaunca dad Ilanz/Glion dispona da plirs implants da purificaziun e da dismessa. Quatter sereneras pintgas dismettan l'aua piarsa dallas fracziuns Riein, Duvin, Pitasch e Pigniu. La serenera a Rueun purifichescha l'aua piarsa d'Andiast, Vuorz, Rueun e Siat. Tut las autras fracziuns fan part dil consorzi per las auas piarsas Gruob.

L'ARA Rueun gestiunescha la vischnaunca dapi igl onn 2018. Cun la vischnaunca da Breil han ins fatg ina convegna corrispudenta. Per ch'ins sappi garantir vinavon in menaschi senza incaps, han ins fatg in'analisa dil stadi actual ed in plan da mesiras. Las mesiras respectivas realiseschan ins ils proxims onns.

Per che la canalisaziun funcziuneschien endretg, ston ins mantener ella periodicamein. In mied auxiliar adattau ein plans per deschentiar. Ins lavura vid plans da deschentiar per tut las fracziuns. Quels vegnan ad esser fini igl onn 2020.

Ella reit da canalisaziun han ins fatg 2018 las suandontas lavurs:

- conduct da pumpar sin igl areal da lavur, Rueun Vest
- sutpassadi dil conduct per aua da plievgia e neiv Glennerstrasse, Glion
- sanaziun interna dil bischel da canalisaziun, Castrisch
- renovaziun dils tumbins da controlla, Castrisch
- remplazzament dil tumbin da canalisaziun parc. 285, Glion

- construcziun da conducts parc. 13281, Sevg-ein

Uffeci forestal

Igl uffeci forestal ei vegnius criticaus fetg il davos onn. Il parlament ha pretendiu respargns ed ina megliera collaboraziun cun ils luvriers communal. In specialist extern ha analisau il menaschi ed ins ha mussau differentas fuormas da gestiun. Dalla discussiun ei resultau in confess per l'atgna gruppa forestala e per la scolaziun d'emprendists.

Igl engaschament da lavur digl uffeci forestal ha denter auter cumpigliau las suandontas incumbensas:

Manteniment dallas vias d'uaul (projects da rimnada, renovaziun, avertura, SIE):

- Schnaus, Uaul da Schnaus: sanaziun dalla surstructura e drenascha dalla surfatscha (chinettas transversalas)
- Pitasch, Cabiena: sanaziun dalla surstructura e drenascha dalla surfatscha (chinettas transversalas)
- Duvin, Val da Plattas: 1. etappa preit cun pals ancrai, 2. etappa 2019
- Pitasch, Cuolm Selvadi: 1. etappa preit cun pals ancrai, 2. etappa 2019 chista da lenn

Pervia dils donns da primavera (schmarschauna) ein entginas mesiras immediatas stadas necessarias:

- sanaziun d'urgenza Ruschein, Run – Clavaus: preit da pals ancrai
- sanaziun d'urgenza Pigniu, Stavel da Maner: preit da pals ancrai

La cultivaziun digl uaul secumpona sco suonda:

utilisaziun da lenna (vendita)	7'524 m ³
schau anavos egl effectiv	1'122 m ³
utilisaziun da lenna totala	8'646 m ³

L'utilisaziun sfurzada munta a 2'300 m³ (plontas terradas dil vent e dalla neiv, pégnns attaccai dil bau-scorsa ed in pèr fraissens piri pervia d'in bu-liu). Plinavon han ins tgirau e manteniu uaul giu-ven e surfatscha ecologicamein preziusa sin ver 38 ha.

Panera a Luven

Gronda atenziun mediala ha la derschida dil pli grond pégn dalla Svizra survegniu, la Panera a Luven. Gia igl onn 2017 han ins constatau ch'il pégn imposant ei vegnius attaccaus dil bau-scorsa e ch'el pirescha tec a tec. Ils 12 da december 2018 ha ina gruppa forestala pinau durant in'occurrentza publica la Panera ferton pirida diltut. Ils da Luven han envidau ad in apero e biara gliued dalunsch e damaneivel ei vegnida per assister a quei mu-ment.

